

Zhodnotenie výskytu populácie vstavača purpurového (*Orchis purpurea* Huds.) v lokalite Radvaň – Vartovka.

Michal Kočiš

Katedra biológie a všeobecnej ekológie Fakulta ekológie a environmentalistiky Technická univerzita vo Zvolene T. G. Masaryka, 2117/24, 960 53 Zvolen
michal.kocis.michal@gmail.com

Rast počtu obyvateľstva a svetových ekonomík v posledných niekoľkých desiatkach rokov spôsobil okrem iného aj enormný tlak na prírodné ekosystémy a ich druhy. Odhaduje sa, že 1/3 až 1/2 zemského povrchu je už ľudskou činnosťou značne pozmenená a preto väčšina druhov rastlín a živočíchov je odkázaná prežiť v čoraz viac fragmentovaných zvyškov prírodnej krajiny. Tento negatívny jav sa odráža aj na výskyte vstavača purpurového (*Orchis purpurea* Huds.) na prirodzených lokalitách jeho výskytu v Slovenskej republike. A tak nám vplyvom negatívnych faktorov mizne z lúk vôňa kumarínu a farba purpuru nášho najvyššieho zástupcu spomedzi predstaviteľov čeľade *Orchidaceae*.

Medzi vstavačovité, ktoré rastú v našej prírode, patrí len niekoľko druhov rastúcich v lesoch, alebo prevažne v lesoch k tým, ktoré sa vyskytujú v pôvodných zapojených lesoch a v im blízkyh sukcesných štádiách. Sú to druhy sciofilné, alebo hemisciofilné. Väčšina druhov sa ale v minulosti a ani dnes v týchto spoločenstvách [1].

Cieľom práce bolo v lokalite Radvaň–Vartovka zhodnotiť početný stav, priestorové rozmiestnenie a podiel kvitnúcich jedincov vstavača purpurového, následne kvantifikovať početnosť jedincov jaseňa mannového (*Fraxinus ornus* L.), ktorý bol na danej lokalite umelo vysadený a jeho expanzia je predpokladaným limitujúcim faktorom pre výskyt vstavača purpurového [1]. Ďalším cieľom bolo porovnať počty jedincov jaseňa mannového s podielom kvitnúcich, resp. sterilných exemplárov vstavača purpurového v jednotlivých častiach lokality. Pre získanie týchto údajov sme zvolili vhodný postup, ktorý zahŕňa vytyčenie 6 čiastkových plôch a následne zhodnotenie počtu indivíduí vstavača purpurového k počtu jaseňa mannového. Celkový súčet jedincov vstavača purpurového na celej sledovanej ploche bol v prvom roku 327 exemplárov. Z toho bolo fertílých 73 a sterilných sa vyskytovalo 254 jedincov. V druhom sledovanom roku bol celkový súčet na celej ploche 312 jedincov vstavača purpurového. Kde počet fertílých bol podstatne nižší a to 17 jedincov k zvýšenému počtu sterilných exemplárov až 295. Počty fertílých jedincov vstavača purpurového sa drasticky znížili a to až o 56 exemplárov už po jednom roku. Z toho vyplýva, že čím väčší počet jedincov jaseňa mannového v hlavnej korunovej úrovni, tým je menšie percento výskytu kvitnúcich jedincov vstavača purpurového. Pri pokračujúcom nastúpenom trende úbytku fertílých jedincov vstavača purpurového táto populácia vyskytujúca sa na tomto mieste je odkázaná na vyhynutie. Za hlavnú príčinu úbytku jedincov vstavača purpurového (*O. purpurea*) pokladáme sekundárnu sukcesiu. V jej dôsledku sa na tejto lokalite jaseň mannový rozšíril na toľko, že na miestach výskytu vstavača purpurového vytvára husté zárasty a svojím zatienením zamedzuje kvitnutiu tohto vzácneho druhu.

Zo zistených údajov sme navrhli manažmentové opatrenia pre zvýšenie početného stavu jedincov vstavača purpurového (*O. purpurea*).

[1] Moravec, J. et al. Fytocenologie. Academia, Bratislava, 1994.

[2] Manica, M., Slobodník, B. Poznámky k výskytu a rozšíreniu jaseňov (*Fraxinus* L.) na Slovensku. *Acta Facultatis Ecologiae*, 2008, 18, 35–46.